

ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΣΤΗ ΡΩΣΣΙΑ

Το Κοινωνικό πρόβλημα κυτάχθηκε στην άπεραντη, τη πολυσύνθετη, την ωμή, την ανιστοριολόγητη τουτη χώρα με το φανατισμό, το πείσμα και τη ψύχωση που χαρακτηρίζουν το πνευματικό ξυπνημα των πρωτογέννητων παθιασμένων, όταν τούτοι πάρουν με τις εναντιότητες και την εξέλιξη συνείδηση των αντινομιών της ζωής τους. Και στη βάση τουτη δούλεψαν όλοι οι εργάτες της κοινωνικής αναμόρφωσης των Ρώσων. Και το βλέπουμε τουτο φανερά χωρίζοντας το Ρωσικόν Έπαναστατισμό στα πρωτεύια έλατήριά του. Όσο για το δρόμο που τράβηξε τουτος εύκολα κατανοούμε τις άφορμές, δίνοντας τη προεπιμένη αξία στα θετικά κι άρνητικά στοιχεία, που αποτελούν σήμερα την πνευματική κ' ευδαιμονιστική σκοπιμότητα των λύσεων, που στο τέλος της μακρόχρονης προσπάθειας του βρήκε, και των άποφασεων, που μονάχος του έλαβε, ύστερ' άπ' τον παγκόσμιο πόλεμο, άψηφώντας την οικουμενική Παράδοση, ο Μαξιμαλισμός του Λεβιν, του Ζηνόβιεφ και του Τρότσκι.

Κι' η άποδοχή του Μαξιμαλισμού της Ρωσικής Έπαναστατικής Τριανδρίας άπ' την ολότητα των Ρώσων στις πολιτείες και στις άγροτικές περιοχές δέν έχει— και πρέπει να το νοιώσουν βαθειά κι' ισοόροπα αυτό όλοι οι Λαοί της Γης που έχουν άμηση ή έμμεση έπαφή με την Ρωσικην Έπανάσταση — καμμιά σημασία για το παρόν και το μέλλον για τη σημερινήν ένυποστάτωση και για την εξέλιχτικότητα του Μαξιμαλισμού. Η κοινωνιολογική ψυχολογία κι' η έρμηνευτική δογματολογία των φυλετικών εκδηλώσεων μās βοηθούν ρεαλιστικώτατα να καταλάβουμε την αίτια.

Στη Ρωσσία— την άπεραντη, την πολυσύνθετη, την ωμή, την ανιστοριολόγητη ξαναλέμε— δουλεύει και κυριαρχικά επικρατεί ο ψυχισμός των μαζών. Η θεωρία βοηθάει μονάχα την κίνηση των Ίδεων. Δέν τήνε δημιουργεί όμως ούτε την προστατεύει σαν όπλο και σαν δυναμικός παραστάτης. Γι' αυτό η Ρωσικη έθνολογία και ήθολογραφία μās διδάσκουν πώς εκεί οι όγλοι των πόλεων, οι μάζες των μουζικών δουλεύουν τις Ίδέες σαν ομοιώματα θεϊκών αποκαλύψεων. Ο κεντρικός πυρήνας του ψυχισμού τους ακριβώς γι' αυτό αποτελείται από μιά συμπίκνωση επιθυμιών. Ο Λαός των Ρώσων μοιάζει στην ολότητα των ψυχοσυνθετικών αναλογιών με τον παλιό Λαό των Έβραίων. Ένα σύνολο πόθων δουλεύει κάτω άπ' τη βαρεία μαγγανία των συμβόλων. Πρωτόγονοι ζωικοί οργανισμοί οι Ρώσοι άρχίζουν την εκδήλωσή τους από μιά οικιαγμένην ύλοφροσύνη και την άποτελειώνουν μ' έναν άποπνευματωμένον ευδαιμονιστικόν όργασμό. Σ' αυτόν η εύλογία της Γης, η χάρη των Ουρανών τους δίνεται, τους έρχεται σαν πλούσια καρπερή και θραυερή βροχή μάννα. Και γενικά ο Ρώσος όλων των τύπων, όλων των ουσιαστικότητων, όλων των μορφών, ο εργάτης, ο άστος, ο μουζικός, ο πολίτης, ο Χριστιανός, ο ιδεολόγος, ο φιλελεύθερος, ο θεωρη-

τικός, ο έπιστημονιστής, ο έπαναστάτης, ο άπόλυτος, ο μινυμαλιστής, ο μαξιμαλιστής, ο μηδενιστής είνε πρώτ' άπ' όλα ειωκολάτρης στο ενστικτο και στην όρμη. Η παληα, άμόλευτη αξία της ζωής βράζει στα γερά του κντταρα σαν το παλιό κρυσί στα παληά άσκια. Κ' είν' έτσι σαρκολάτρης, χωματολάτρης, φυσιολάτρης, ήδονολάτρης. ενστικτο όμως η όρμη προπαντός. Η σάρκα του άποπνευματώθηκε; γίνεται ιδεολάτρης και βρυχμανικός. Η ήσσην γητεψε την ψυχή του; στυλώθηκε και μαρμάρωσε σε ιδεολάτρη και φανατικό. Πάντα όμως βρυκολακιάζει στα ψυχομόριά του, στις ίνες του ή οημασία των πόθων του, το νόημα της όντότητας του.

Κι' άκολουθεί στις μεγάλες του ώρες πάντα τυφλά, άσοφα, άβούλητα μιά φυσικά, σταθερά πρωτόγονα τις όρμές του, όχι τα πάθη του. Αυτό συνέβη με τον Άπολυταρχισμό, την Κακοδιοίκηση, την Παπαδοκρατία. Δέν τα κντταξε, δέν τα έρμήνεψε τα κοινωνικά αυτά φαινόμενα τ' άποδέχτηκε. Και το έξαισιώτερο, όσάκις τα τέρατ' αυτά του Κοινωνικού Βούρκου λυσσούσαν και χυμούσαν κατ' έπάνω του και του έξέσκιζαν τη σάρκα ίσα με την ψυχή, αυτός τους άφοσιωνόταν φανατικώτερα, δυναμικώτερα πιδ σύψυχα και πιδ σύγκορμα. Γιατί ένστικτώδικα τότες ο Ρώσος κατώρθωνε να ίσορροπίζεται άνάμεσα στην ύλοφροσύνη του και τον ψυχισμό του. Δούλευεν άκληρος, άστεγος, σκλάβος αυτός, τα παιδιά του, η γυναίκα του ή οικογένειά του, η γενιά του χρόνια και χρόνια, εκατονταετηρίδες όλόκληρες για το κέφι του δυνάστη του, ίκανοποιημένοι άτομικά και συνολικά. Μά η πολιτική, η κοινωνική κ' ήθική ζωή των τυράννων του άπ' τα πρωτοχριστιανικά χρόνια ίσα με τους ναπολεόντιους πολέμους κ'έκειθε σ' όλες τις σταυροφορίες των Τσάρων, ίσα με την εποχή μας τον άφρισαν ψυχικά άγγιχτο. Γι' αυτό ούτε είχε, ούτε σχημάτισε, ούτε ποτέ του θα σχηματίση ίστορική συνείδηση. Αυτός κνττούσε, λιβάνιζε, λάτρευε παράξενα, άπόκοσμα, μυστηριακά τα είδωλά του κάνοντας τη δουλειά του περίφημα. Ήταν άπόλυτα ευχαριστημένος άφου έρχόταν σ' έπαφή με τη γης, γενόταν τα προϊόντα της, εθρίσκε γυναίκες ν' αλλάξη έπινε βότκα και γιάιζε, ίκανοποιόταν τέλος πάντων κι' έλ' αυτά με την άδεια της Άπολυταρχίας της κακοδιοίκησης και της παπαδοκρατίας.

Κι' όταν φύσηξε στα πολιτισμένα κέντρα της Ρωσσίας ο ζωογόνος άέρας του γαλλικού φιλελευθερισμού κι' άρχισαν οι πρώτοι Ρώσοι να δουλεύουνται και να δουλεύουν πνευματικά, άμέσως πήρε τ' άπάνω ο ρωσικός ψυχισμός. Όλη η θανμαστή ρωσικη φιλολογία άποδόθηκε στις φυλετικές της άφετηρίες. Γι' αυτό κάθε γερός Ρώσος πνευματικός άνθρωπος είνε πρωτότυπος. Γι' αυτό τίποτε δέν τότε δεσμεύει με τις έπιρροές που του ξύπνησαν έξωτερικά τα πνευματικά έλατήρια. Κι' όλη η Ρωσικη πνευματική εργασία στράφηκε σε μιάν έπίμονη, φανατική, άσύντηρητη προσπάθεια να φέρη ένα καινούργιο πάνθεν άποκαλύψων στις ρωσικες μάζες. Και φυσικά οι πνευματικοί άνθρωποι της Ρωσσίας στράφηκαν κατ' έναντίο της Άπολυταρχίας. Ο βίος του μουζικού, οι βιωτικές κι' οι βιολογικές του συνθήκες έθρεψαν την πρώτη πείνα του ύστερ' άπ' το πνευματικό του ξύπνημα. Έλοφρονισμός χαρακτηριστικός. Κι' όταν ο ψυχισμός του — πλούσια άστέρρευτη πηγή για κάθε άνώτερη

καλλιτεχνική και φιλολογική ιερότητα και πνευματικότητα— ζωντάνεψε μέσ' απ' τή βαθεία νάρκη τῆς μυστηριακῆς γητείας τῶν Ρωσικῶν ἐνοστίχτων του, τότες ὁ Ρώσος πνευματικὸς ἄνθρωπος δοκίμασε καὶ τὴν ἀνάγκη τῶν γενικῶν βιολογικῶν μεθόδων. Κ' ἔγινε φυσικώτατα πανσλαβιστῆς, Μαρξιστῆς, διεθνιστῆς.

(Ἔξεν συνέχεια)

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ

ΚΡΗΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΔΙΓΕΝΗ

Ὁ Διγενὴς ψυχομαεὶ κ' ἡ γῆς τόνε τρομάσει,
Κ' ἡ πλάκα τὸν ἀνατριχίῃ ποὺ θά τόνε σκεπάσει.
Μὴ ἐκεῖα βαρεῖα ποὺ κοίτεται, λόγια ἀντρεωμένα λέει:
— Νῦχεν ἡ γῆς πατήματα, κ' ὁ οὐρανὸς κερκέλια,
Νὰ πάτιον τὰ πατήματα, νάπινα τὰ κερκέλια,
Νὰ βγῶ ψηλά στὸν οὐρανό, νὰ διπλωθῶ, νὰ κάτσω,
Νὰ δώσω σεῖσμα τ' οὐρανοῦ, νὰ βγάλῃ μαῦρα νέφη,
Νὰ βρέξῃ χιόνι καὶ νερὸ κ' ἀμάλαγο χρυσάφι!

Ο ΑΗΤΟΣ

Σὲ ψηλὸ βουνό, σὲ ριζιμὸ χαράκι,
Κάθεται ἀητός, βρεμένος, χιονισμένος,
— Ὁ καυμένος!

Καὶ περικαλεῖ τὸν ἥλιο ν' ἀνατεῖλῃ:
— Ἦλιε ἀνάτειλε, ἦλιε λάμψε καὶ δός μου,
Γιὰ νὰ λυώσουνε τὰ χιόνια ἀπ' τὰ φτερά μου,
Καὶ τὰ κροίσταλλα ν' ἀπὸ τὰ κράνυρά μου.

(ἀπὸ τῆ συλλογῆ ΑΓΙ ΘΕΟΥ)

ΤΟ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Γ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Ὁ Καρκαβίτσας εὐχαριστῶντας μας μὲ γράμμα του γιὰ ὅσα γράψαμε στὴ σελ. 91 γιὰ τὸ ὑπέροχο «Ἀναγνωστικὸ τῆς Γ' Δημοτικῆς», μᾶς δίνει δυὸ ἀξιοσημείωτες πληροφορίες. Πρῶτα πὸς τὸ κείμενο τοῦ βιβλίου εἶναι ἐργασία κ' ἐκλογὴ τοῦ κ. Ἐπ. Παπαμιχαήλ (τοῦ γνωστοῦ Νόντα Ἐλατου) καὶ πὸς αὐτός, ὁ Καρκαβίτσας δηλ., τίποτ' ἄλλο δὲν ἔκαμε (σὰ νὰ εἶναι λίγο καὶ μικρὸ αὐτὸ ποῦκανε!) παρὰ νὰ τὸ ρετουσάρει, νὰ κάμει δηλ. κατὰ καλύτερο, τελειότερο, καὶ πὸς γλωσσικῶς καλοσυνειδητο, ἀπὸ κείνο ποῦκαναν οἱ πέντε σοφοὶ τοῦ Ὑπουργείου ποὺ κανόνισαν τὴ γλώσσα τῶν «Ψηλῶν Βουνῶν». Νὰ καὶ τὸ γράμμα τοῦ Καρκαβίτσας:

Ἀγαπητὲ Ταγκόπουλε,

Σ' εὐχαριστῶ πολὺ γιὰ τὰ τόσα καλὰ λόγια ποὺ ἔγραψες στὸν προχθεσινὸ «Νουμᾶ», γιὰ τὸ «Ἀναγνωστικὸ τῆς Γ' τάξης τοῦ Δημοτικῆς». Ἐκαμες ὁμως ἕνα κακό νὰ βάλῃς ἀπὸ κάτω στὸ διήγημα ποῦ πῆρες τ' ὄνομά μου, ἀφοῦ ξέρεις πὸς εἶνε καὶ ὁ κ. Παπαμιχαήλ. Βρῖσκα λοιπὸν ἀφορμὴ χάριν τῆς ἀλήθειας νὰ σοῦ εἰπῶ, πὸς ὅλο τὸ κείμενο τοῦ βιβλίου εἶνε ἐργασία κ' ἐκλογὴ τοῦ κ. Παπαμιχαήλ. Ἐγὼ δὲν ἔκαμα ἄλλο παρὰ νὰ τὸ ρετουσάρω.

Ἀθήναι 22(1)19.

Γιὰ σοῦ

Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

ΓΚΑΙΤΕ

ΜΙΝΙΟΝ

4—

Ὁ πληθυσμὸς τῶν περιχώρων εἶχεν ἔλθει ν' αὐγατίσῃ τὸν πληθυσμὸ τῆς πολιτείας κ' ἡ θπεινχία τῶν ξένων καλλιτέχνηδων ἦτανε μοναδική. Τὸ πῆδημα τῶν σπαθῶν καὶ τὸ πῆδημα τῶν βαρελιῶν μὲ τοὺς χάριτους πάτους ἔκαμε μεγάλη αἰσθησι. Ὁ ἡρακλῆς ἐμεγάλωσεν ὅσο δὲν παίρνει τὸ θνασμοῦ καὶ τὸν τρομο, διὰν ἐσαπλώθηκε σὲ δυὸ ἀποχωρισμένες καρέκλες μὲ τὸ κεφάλι σὴ μιά καὶ τὰ πόδια στὴν ἄλλη κ' ἔβαλεν ἐπάνω στὸ κορμί του, τὸ κρεμασμένο ἔτοι ἀνάερα, ἕνα ἀμόνι, ὅτ' ἂν κάποιος δυνατὸς πεταλωτῆς ἐφτιασεν ἕνα πέταλο.

Ἐκαμιν κατόπι τὸ γύμνασμα τὸ γνώριμο μὲ τὴν ὀνομασία ἡράκλεια δύναμη. Μιά σειρά ἄντρες ἐφρξαν ἀπάνω στοὺς ὄμους τοὺς ἄλλους ἄντρες, καὶ τοῦτοι μὲ τὴ σειρά τοὺς ἐκρατούσανε γυναῖκες καὶ παιδιὰ μὲ τρόπο ποὺ νὰ σχηματίζον ἕνα εἶδος ἀνθρώπινης πυραμίδας, ποὺ ἐτέλιωνε μ' ἕνα παιδί ὀρθὸ στὴν κορφή τῆς, ὥστε νὰ σχηματίζῃ τὸ πύμολο ἢ τὸν ἀνεμοδείχτη τοῦ οἰκοδομήματος. Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ, ποὺ ἔβλεπαν τὸ γύμνασμα τοῦτο σ' αὐτὸ τὸ μέρος. Κ' ἔτοι ἡ παράτασις ἐτέλιωσεν ὅπως ἔπρεπε.

Ὁ Νάρκισσος κ' ἡ Λαντρινέιτη καθισμένοι σὲφορεῖα, ποὺ τὰ σηκῶνανε στοὺς ὄμους τοὺς οἱ συνάδελφοὶ τοὺς, ἐπέφρασαν ἀπὸ τοὺς κεντρικώτερους δρόμους τῆς πολιτείας. Τὸ πλῆθος τοὺς ἐζητωκραύγαζε σὺ διάβα τοὺς. Τοὺς ἔρχονταν κορδέλες, ἀνθοδέομες, φοιλάκια. Σπροχρόντανε γιὰ νὰ ἰδοῦν τὸ πρόσωπό τοὺς καὶ καθένας θαροῦσεν εὐτυχιμένο τὸν ἑαυτὸ του ποὺ μπόρεσε νὰ τοὺς ἰδῇ ἢ νὰ πάρῃ κάποια ματιὰ τοὺς.

V

Τὴν ἄλλη μέρα, διὰν οἱ σαλιμπάγκοι ἐφρξαν ὄχι δίχως θόρυβο, ἡ Μινιὸν θρόνηκεν ἄξαφνα. Ἐμπῆκε σὺ δωμάτιο τῆ σιγμῆ ποὺ ὁ Βίλεμ γυμναζότανε στὴν ἐξομοχία μὲ τὸ Λαέρτη.

— Ποὺ ἦσουνα λοιπὸν κρυμμένη; ρώτησεν ὁ νέος Μάιστερ μὲ τόνο φιλικό. Μᾶς ἔβαλες σὲ μεγάλην ἐννοια.

Τὸ παιδί τὸν ἐκοίταξε χωρὶς ν' ἀπαντήσῃ.

— Τώρα εἶσαι δική μας, ἐφώναξεν ὁ Λαέρτης σ' ἀγοράσαμε.

— Πόσα πλήρωσες; ἐρώτησεν ἐκεῖνο ξερό.

— Ἐκατὸ δουκάτα, ἀποκριθῆκε ὁ Λαέρτης. Ἄμα θὰ μᾶς τὰ δώσης πίσω, θὰ εἶσαι ἐλεύθερη.

— Πολλὰ λεφτὰ δὲν εἶν' εἶτοι; ἐρώτησεν ἡ Μινιόν.

— Ὄ! ναί! μὰ εὐὸ δὲν ἔχεις παρὰ νὰ φέρνεσαι καλά.

— Θὰ σᾶς εἰσελεύω, ἀπάντησε.

Ἀπὸ τῆ σιγμῆ αὐτὴ ἐκοίταξε μὲ τὴ μεγαλείτερη προσοχὴ καθεὶ ποὺ ἔκανε ὁ δοῦλος γιὰ τὴν ἐπερσοῖα τῶν δύο φίλων, καὶ τὴν ἄλλη μέρα δὲν τὸν ἄφηρε νὰ μῆλ' σὺ δωμάτιό τοὺς. Ἦθελε νὰ τὰ κἀνῃ ὅλα ἢ ἴδια, κ' ἔκαμε πραγματικὰ τὴ δουλειὰ τῆς μὲ κάποιον ἀργητα, εἶναι ἡ ἀλήθεια, καὶ καμιά φορὰ καὶ ἡ ἀνεπιτηδαιοσύνη, μὰ πάντα μὲ πολλὴ ἐπιμέλεια καὶ τάξη.

Συχνὰ ἐστεκόταν ἐμπρὸς σὲ μιὰ λεκάνη γεμάτη